

Перехід до багаторівневої вищої освіти: проблеми і перспективи.

Хом'юк В.В.

к.т.н., доцент кафедри вищої математики

Вінницького національного

технічного університету

м. Вінниця, Україна

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БАГАТОРІВНЕВОЇ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

Нові реалії ставлять перед вищою школою абсолютно конкретні завдання щодо підготовки фахівців, що мають сьогодні бути здатними до свідомого й відповідального самовизначення, самостійного вибору та мобільності в реалізації власного життєвого шляху. В законі України «Про освіту» відмічено, що саме вища освіта є визначаючим показником національно-культурного відродження, соціально-економічного і науково-технічного суверенітету України.

Головними цілями та принципами інженерної (професійної) освіти в Україні є наступні [1, с. 16]:

- забезпечення підготовки спеціалістів, зайнятих виробництвом конкурентоспроможних товарів як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринках;
- зв'язок підготовки інженерних кадрів з новим характером суспільних відносин і технікою;
- диференційована підготовка інженерно-технічних кадрів як по змісту, так і по строкам навчання незалежно від характеру майбутньої діяльності;
- оволодіння навичками комп'ютерної грамотності;
- формування у майбутніх інженерів необхідності в неперервному поновленні знань, умінь та навичок;
- демократизація всієї системи вищої освіти;
- органічна єдність технічної та екологічної освіти;

- забезпечення стажування в реальних умовах виробництва в Україні та за кордоном.

Вища інженерна освіта реалізується в процесі викладання на належному рівні природничо-наукових, загальноінженерних, гуманітарних та інших навчальних дисциплін, а також виробничої практики та стажування.

Зміст навчання у ВНЗ включає: обов'язкові компоненти фундаментальної та гуманітарної освіти; варіативний компонент гуманітарної, фундаментальної та професійної підготовки.

Фундаментальна підготовка об'єднує в собі два аспекти: по-перше, створення бази для засвоєння спеціальних дисциплін, подальшого поповнення знань; по-друге, забезпечення системності, узагальнення і внутрішнього поєднання навчального матеріалу, його інваріантності до спрямування навчання. Вона покликана сприяти вирішенню задач освіти, інтелектуального розвитку і виховання у єдиному процесі набуття впорядкованих базових знань, їхнього використання для формування наукового мислення, світосприйняття і здатності до пізнання.

Проведений аналіз функціонування нової освітньої структури – технічного університету [2] показує, що має місце ряд особливостей підготовки спеціалістів і вони, в першу чергу, стосуються програм підготовки спеціалістів з вищою технічною освітою.

Перша особливість полягає в тому, що в технічному, технологічному інститутах підготовка здійснюється за єдиним на весь п'ятирічний термін навчальним планом, який передбачає вивчення великої кількості вузькоспеціальних дисциплін, більшість із яких мало пов'язані між собою, незбалансовані в часі і не націлені на розв'язання конкретних задач сьогодення.

Університетська підготовка спеціалістів в області техніки і технології передбачає два етапи: спочатку глибока фундаментальна, а потім широка технічна підготовка на базі меншої кількості дисциплін, які мають значно більший об'єм, ніж в технічному ВНЗ. Після закінчення цього етапу

випускник отримує степінь бакалавра. Така широка технічна і глибока фундаментальна підготовка дає можливість випускникам технічного університету швидко адаптуватися в умовах динамічного розвитку техніки і технології, не відстаючи від їх досягнень. При цьому після закінчення другого етапу випускники, які продовжують навчання на цьому ж факультеті 1,5 або 2 роки, отримують степінь магістра, а після одного року – кваліфікацію спеціаліста (інженера). Сучасний бакалавр, магістр (фахівець), відповідно до державних освітніх стандартів вищої професійної освіти, повинен відповідати вимогам часу в межах тих компетенцій, які пов'язані з його професією, в першу чергу, адекватно розуміти цілі і завдання своєї професійної діяльності і прагнути до того, щоб ця діяльність не породжувала негативні наслідки для природи і суспільства або робила ці наслідки мінімальними.

Друга особливість полягає в тому, що в програмах підготовки інженерів в технічних ВНЗ має місце значний розрив в об'ємах дисциплін гуманітарного (психолого-педагогічного) циклу і технічних, що знижує можливості випускника технічного ВНЗ до сприйняття проблем гуманізації та гуманітаризації вищої технічної освіти. Іншими словами, випускник технічного ВНЗ в більшості випадках людина з вищою технічною освітою, а не представник технічної інтелігенції.

Університетська освіта ліквідує цей пробіл. На першому етапі підготовки відбувається розкриття індивідуальності студента, його особистісно-орієнтованих і професійних якостей, а на другому (магістерському) етапі навчання кінцеве формування уявлень відносно загальнолюдських цінностей.

Третя особливість полягає в тому, що центр ваги наукових досліджень в університеті зміщується в сферу фундаментальних дисциплін, тоді як у ВНЗ переважає прикладна техніка. Фундаментальні дослідження дають можливість значного вдосконалення в техніці та технологіях[3, с.28].

Зміст навчання – одна з ключових проблем ВТНЗ. Він складається з теоретичної та практичної підготовки. У зв'язку з появою нових форм виробничої діяльності малих підприємств, доля яких у машинобудівному комплексі постійно зростає, відповідно має зростати і попит на фахівців широкого, універсального характеру підготовки, що підвищує гнучкість їх адаптаційних можливостей до самостійної практичної роботи. Саме тому основними завданнями їх підготовки, на нашу думку, є:

- 1) підвищення рівня фундаментальної підготовки бакалавра;
- 2) адаптація з навчальними планами підготовки бакалаврів у ВТНЗ;
- 3) формування мобільності студентів;
- 4) закладання фундаменту наступної підготовки на рівні спеціаліст-магістр.

Перераховані особливості, як задаючі компоненти переходу від ВНЗ до університету, не вичерпують всіх пріоритетів реформування вищої технічної школи.

Література:

1. Козлакова Г.О. Теоретичні і методичні основи застосування інформаційних технологій у вищій технічній освіті / Г.О. Козлакова. – К. : ІЗМН, 2007. – 180 с.
2. Товканець, Г. В. Університетська освіта [Текст] : навч.- метод. посіб / Г. В. Товканець. – К. : Кондор, 2011. – 182 с.
3. Козлакова Г. А. Высшее техническое образование (педагогический, дидактический и психолого-социологический аспекты). Монография / Г. А. Козлакова, В. К. Маригодов, А. А. Слободянюк. – Севастополь : Из-во СевГТУ, 2001. – 268 с.